

Rapport 2017:8

Härlövsängar och Lillövägen

Arkeologisk utredning år 2015-2016

Ylva Wickberg

sydsvensk
arkeologi

Rapport 2017:8

Härlövsängar och Lillövägen

Arkeologisk utredning år 2015 - 2016

Ylva Wickberg

Fornlämningsnr: 319
Härlövsängar - Lillövägen,
Kristianstad stad och kommun
Skåne län

Sydsvensk Arkeologi AB

Kristianstad

Box 134

291 22 Kristianstad

Telefon (Regionmuseets växel): 044-13 58 00

Malmö

Erlandsrovägen 5

218 45 Vintrie

www.sydsvenskarkeologi.se

© 2017 Sydsvensk Arkeologi AB

Rapport 2017:8

Omslag: Schakt 247 fr NO. Foto: Ylva Wickberg

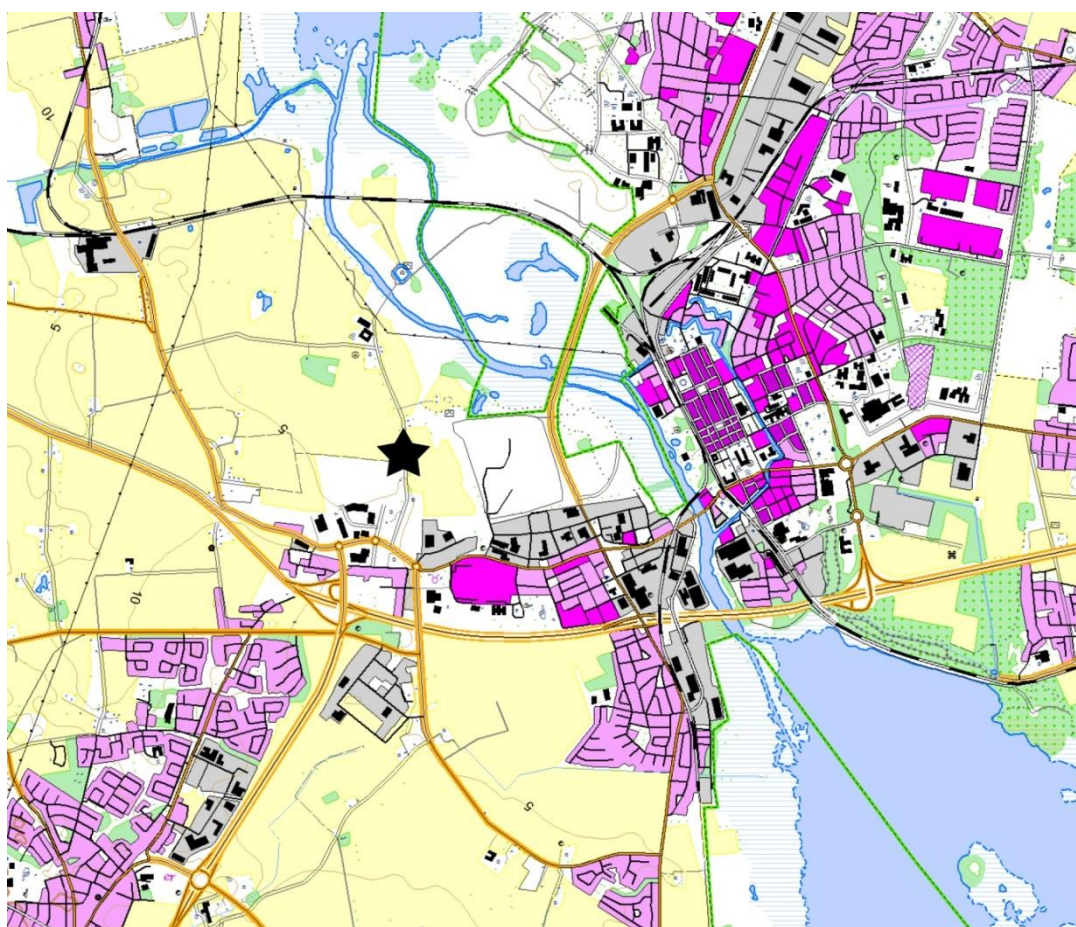
Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriet, I2014/00893.

Innehåll

Sammanfattning	5
Bakgrund	5
Topografi och fornlämningsbild	5
Syfte och metod	6
Resultat	8
Schakt 201	8
Schakt 247	8
Schakt 300	9
Schakt 308	9
Schakt 314	9
Norra schaktsträckningen	10
Antikvarisk syntes	10
Förslag till fortsatta åtgärder	11
Referenser	12
Administrativa uppgifter	13
Bilagor	14
Bilaga 1, Anläggningstabell	14
Bilaga 2, Fyndtabell	14

Figur 1. Skånes kommuner
med Kristianstad kommun och
stad markerat.

Figur 2. Terrängkartan visar Kristianstad med utredningsområdet i Härlöv markerat med stjärna.

Sammanfattning

I samband med att Kristianstad kommuns arbete med nyanläggning av vatten/avloppsledning mellan Härlövsängar och Lillövägen i Kristianstad, utfördes en arkeologisk utredning enligt Länsstyrelsen i Skåne län beslut (2015-06-25). Vid utredningen påträffades tre gropar, en härd, ett lager samt slagen flinta, keramikskärvor och djurben. Flinta och keramik var av förhistorisk typ, möjligen neolitikum. Anläggningarna påträffades i de två sydligaste schakten, medan övriga sträckor saknade spår av arkeologiskt intresse. Den sträcka där anläggningarna påträffades föreslås få fornlämningskydd, då de sannolikt utgör del av en större fornlämning.

Bakgrund

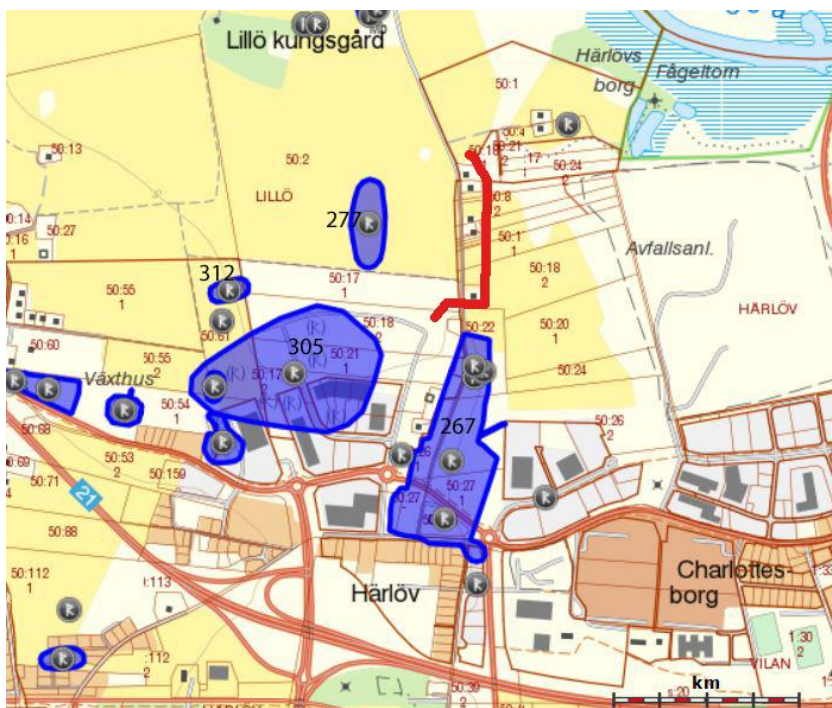
Med anledning av Kristianstad kommuns arbete med nyanläggning av vatten/avloppsledning mellan Härlövsängar och Lillövägen i Kristianstad, beslöt Länsstyrelsen i Skåne län om en arkeologisk utredning i form av en schaktövervakning (lst dnr 431-7851-2015). Beslutet motiverades med att ledningsschakten drogs nära fornlämningar och delvis genom områden som topografiskt sett bör ha varit attraktiva för bosättning under förhistorisk tid.

Topografi och fornlämningsbild

Utredningssträckan ligger omkring 5 m ö h i nordöstra utkanten av Härlövs industriområde, ca 800 m sydväst om Helgeås vattensystem. Härlövsområdet utgörs av en flack platå med en höjd av mellan 4 och 10 m.ö.h. Jordarterna längs utredningssträckan består av sand i söder och lera i norr. Före 1800-talets jordbruksskiftet och 1900-talets bebyggelseexpansion var området inägomark till byn Härlöv, som låg på kanten ned mot de stora våtmarkerna och de säsongvis översvämmande sankängarna utmed Helgeå.

Idag utgörs den sydöstra delen av Härlövsplatån av äldre villa-bebyggelse samt affärsområden dominerade av större butikskedjor varvat med åkermark.

De arkeologiska insatserna i Härlövsområdet har visat att det finns boplatslämningar från senneolitikum till yngre romersk järnålder utbredda över en stor del av Härlövs gamla inägomarker, med några tydligare koncentrationer (Kristianstad nr 309, 307, 305). Det har gjorts två slutundersökningar i centrala delen av Kristianstad nr 305, belägen ca 160 m sydväst om utredningssträckan (se figur 3). Vid dessa undersökningar påträffades bl.a. en mellanneolitisk grav, kulturlager, gropar, härdar och hus från senneolitikum, yngre bronsålder och förromersk järnålder,

Figur 3. Utdrag ur FMIS med schaktsträckning i rött och närmsta fornlämningar.

samt brunnar från senneolitikum till förromersk/romersk järnålder (Lilja 2007, Björk & Wilhelmson 2009).

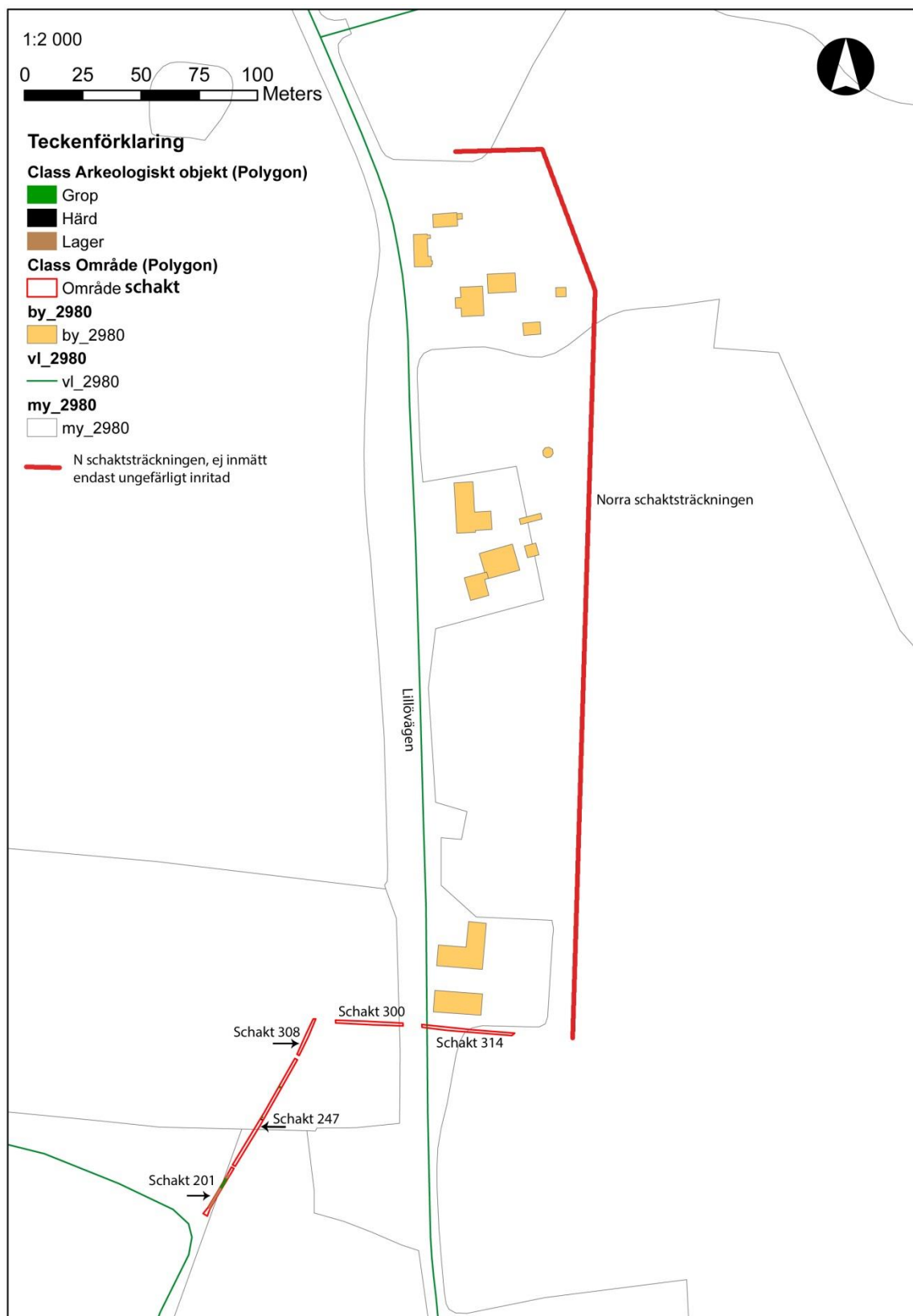
Ca 200 m nordväst om ledningssträckan ligger en boplats registrerad utifrån flintfynd (Kristianstad nr 277).

Ca 80 m öster och söder om ledningssträckan ligger Härlövs bytomt, där det gjorts fynd av vikingatida föremål (Kristianstad nr 267, Dahlén 2000, Kockum 2008). Lämningar från historisk tid i utgörs bl.a. av ovannämnda bytomt, resterna efter Härlövsborg (Kristianstad nr 217:1), Lillöhus och Lillö Kungsgård (214:1, 232:1).

Syfte och metod

Syftet med utredningen var att fastställa om fornlämning skulle komma att beröras av schaktarbetet. Området är fornlämningsrikt och det topografiska läget gynnsamt ur fornlämningsperspektiv. I samråd med länsstyrelsen bestämdes att påträffade anläggningar kunde undersökas inom ramen för beslutet.

Arbetet genomfördes som en schaktningsövervakning, där grävarbetet följdes genom besök längs sträckan. I södra delen av sträckningen bedömdes sannolikheten vara störst att påträffa fornlämning, detta på grund av närhet till tidigare undersökta fornlämningar och topografi. I samråd med Länsstyrelsen och exploatör beslöts att ett inledande sökschakt drogs längs denna del. Påträffade anläggningar och schakt mättes in och registrerades i Intrasis. En hård undersöktes till 50 % med skärslev, övriga anläggningar provgrävdes för kvalitetsbedömning.

Figur 4. Samtliga schaktsträckor

Resultat

Schakten var mestadels ca 0,8 – 0,9 m breda, och djupet varierade mellan 0,3 – 1,1 m. Vid första besöket hade man börjat gräva i den sydligaste delsträckan, strax nordost om Härlövs industriområde. Därefter gjordes sökschaktgrävning längs den centrala delen av ledningssträckan fram till Lillövägen (som sannolikt har medeltida ursprung) samt en mindre sträcka strax öster om vägen. Övriga schaktsträckor övervakades med korta besök.

Schakt 201

Schaktet var 24 m långt, 0,8-0,9 m brett och 1,4 m djupt. Alven består av sand och silt. Grundvatten trängde upp snabbt och schaktet kunde endast bedömas från markplan. Matjorden var 0,3 m djup, därunder fanns ett lager, AL 211. Det utgjordes av mörk gråbrun sotig sand, kunde följas ca 18 m och var 0,15 - 0,2 m djupt. Det var söndergrävt i bägge ändar av ledning respektive kabel + bärlager. Under AL 211 fanns järnutfällningar. Inga fynd påträffades.

I den nordligare delen av AL 211 fanns en fördjupning som tolkas som grop eller möjligen ett äldre lager, AG 217. Den var 4,5 m lång 0,5 m djup och hade ojämn botten. Fyllningen utgjordes av mörkbrun siltig sand. Fyllningen i gropen sammanfaller med de övre delarna av AL 211, fyllningen är fläckig och tycks omrörd.

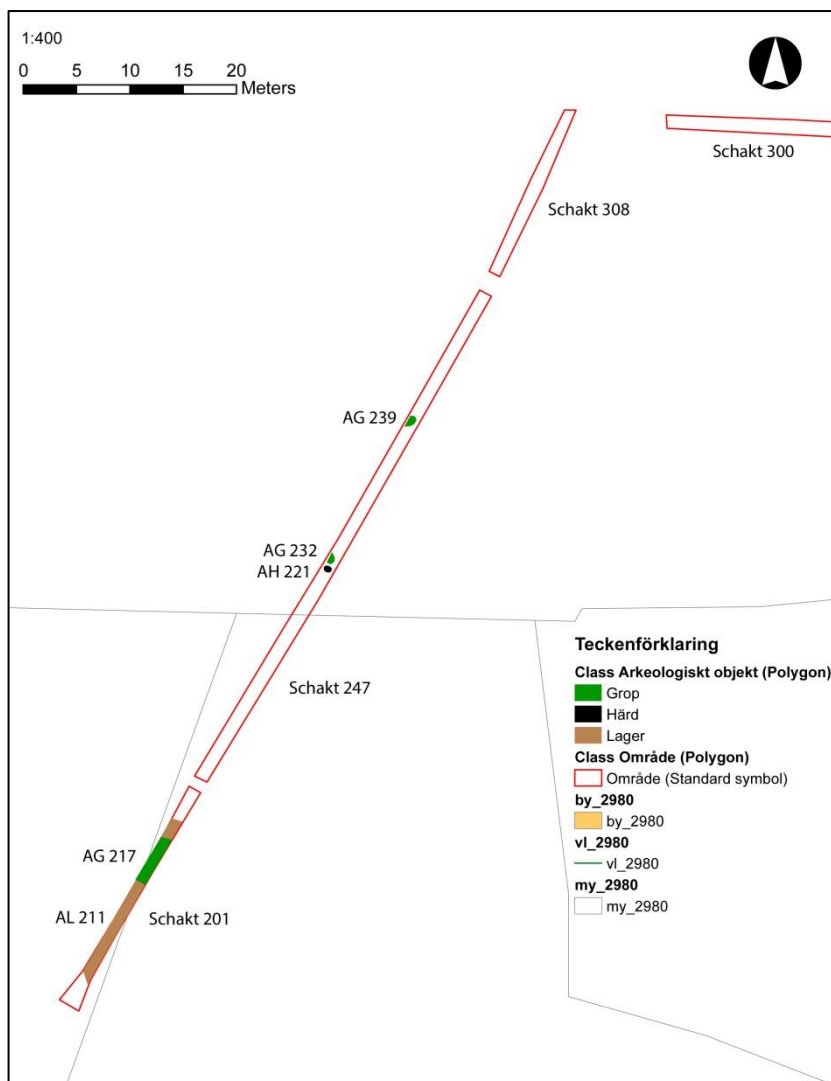
Schakt 247

Schaktet var 53 m långt, 0,9 m brett och 0,45 m djupt. Matjorden är mycket sandig, alven består av gulgrå sand. I schaktet påträffades tre anläggningar, en härd och två gropar.

AH 221 undersöktes till 50 %. Den var 0,68 m bred och 0,2 m djup och fyllningen bestod av sotig gråsvart sand samt enstaka fragment av skörbränd sten. I härden påträffades 28 g obrända djurben, bl.a. annat från fisk, tre skärvor keramik samt ett sydskandinaviskt flintavslag på 1 g. Fynden är av förhistorisk typ, både flintavslaget och keramiken kan vara från neolitikum.

AG 232, en grop, låg delvis inom schaktet, den framkomna delen var ca 1 m i diameter. Den undersöktes endast med provgrävning, och var omkring 0,15 m djup. Fyllningen utgjordes av gråbrun sand, i ytan påträffades en skärva yngre rödgods, ett flintavslag samt två djurben varav ett av svin.

AG 239 en grop, låg delvis inom schaktet, den framkomna delen var ca 1,2 m i diameter. Den undersöktes endast med provgrävning, och var omkring 0,2 m djup. Fyllningen utgjordes av gråbrun sand. I ytan påträffades tre flintavslag varav ett bränt, två

Figur 5. Sydligaste schakten med påträffade anläggningar.

avslagsskrapor varav en bränd, ett avslag från en kärna, ett obränt djurben samt ett fragment bränd lera.

Schakt 300

Schaktet var 28 m långt, 0,9 m brett och mellan 0,4 – 1,05 m djupt, djupast i öster närmast Lillövägen. Matjorden varierade mellan 0,4 m i väster och 0,8 m i öster. I östra delen fanns även ett undre fossilt matjordslager, ca 0,15 – 0,2 m tjockt bestående av gråbrun lerig sand. Inget av antikvariskt intresse påträffades.

Schakt 308

Schaktet var 17 m långt, 0,9 m brett och 0,3 – 0,7 m djupt. Inget av antikvariskt intresse påträffades.

Schakt 314

Schaktet var 38 m långt, 1,08–1,58 m djupt, djupast närmast vägen som är uppbyggd minst 0,5 m. Det finns både ett 0,45 cm tjockt matjordslager samt därunder ett 0,18 m tjockt fossilt mat-

jordslager. Mot botten av lagret finns ett torvlager på minst 0,25 m. Inget av antikvariskt intresse påträffades.

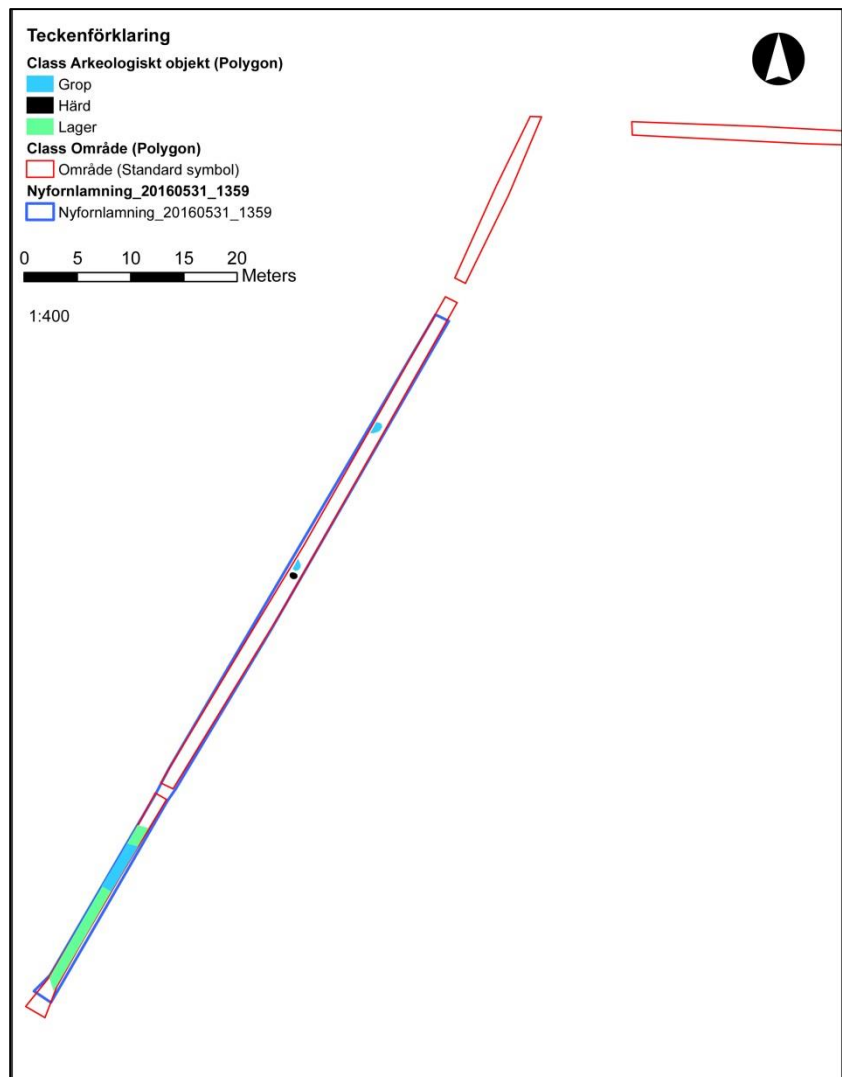
Norra schaktsträckningen

Terrängen i norra schaktsträckningen var för svårtillgänglig för inmätning med GPS, sträckan är därför endast schematiskt inritad. Schaktet var djupare och bredare än de sydliga, det var ca 3,5 m brett och 1,5 m djupt. Jordmånen var lerig, och alven bestod av varvig lera. Inget av antikvariskt intresse påträffades.

Antikvarisk syntes

I det sydligaste schaktet påträffades flera anläggningar samt fynd av förhistorisk typ. Förutom slagen flinta och keramik fanns även obrända djurben bevarade, bl.a. fiskben, vilket visar att det finns goda bevaringsförhållanden för benmaterial. Anläggningar och fyndmaterial hör sannolikt till en ej avgränsad större fornlämning. Ett sotigt lager i schakt 201 kan vara från historisk tid. Det verkade nedtrampat och omrört. Lokalen är belägen i det sandiga och mer höglänta partiet av Härlövsplatån jämfört med schaktsträckorna längre norrut.

Schaktet invid Lillövägen gav inte mer än att marken odlats intensivt vilket resulterat i både matjord och fossil matjord. I detta område var jordmånen mycket lerigare, och mot alven fanns ett lager förmultnad torv. Längre norrut fanns endast lera under matjorden.

Figur 6. Föreslagen ny fornlämning.

Förslag till fortsatta åtgärder

Sydsvensk Arkeologi föreslår att en ny fornlämning registreras utifrån de anläggningar och lager som påträffades i de sydligaste schakten, schakt 201 och 247. Anläggningarna tolkas vara förhistoriska boplatsslämningar, ej avgränsade.

Fornlämningen har nu registrerats i FMIS som Kristianstad nr 319.

Referenser

- Björk, T., 2010. *Härlöv 50:53. Arkeologisk förundersökning 2010*. Sydsvensk Arkeologi AB. Rapport 2010:14. Kristianstad.
- Björk, T. & Wilhelmson, H. 2009. *Yxor och brunnar i Härlöv. Arkeologisk undersökning 2008*. Regionmuseet Kristianstad rapport 2009:32.
- Dahlén, J. 2000. *Arkeologiska förundersökningar 1999 – 2000, Skåne, Kristianstads kommun, Norra Åsum socken, Härlöv 50:27, 50:39 m.fl.* Regionmuseet Kristianstad rapport 2000:19.
- Kockum, J. 2008. *Härlöv 50:27 & 50:53. Arkeologisk förundersökning 2008*. Regionmuseet Kristianstad rapport 2008:36.
- Lilja, H. 2007. *Härlövs industriområde – boplatslämningar och grav. Utredningar, förundersökningar och slutundersökningar 1999 – 2005, Kristianstad (tidigare Norra Åsum sn), Kristianstads kommun, Skåne län*. Regionmuseet Kristianstad rapport 2007:10.
- RAÄ – FMIS (Fornsök). Riksantikvarieämbetet. Stockholm. (hämtad 2016-09-19)
<http://www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html>

Administrativa uppgifter

Sydsvensk Arkeologi AB projnr:	SA 150041
Länsstyrelsen i Skåne dnr:	431-7851-2015
Datum för beslut:	2015-06-25
Län:	Skåne
Kommun:	Kristianstad
Socken:	Kristianstad
Fastighet:	Härlövsängar - Lillövägen
Läge:	Ekonomiska kartan, blad 3D 2i
Koordinatsystem:	Sweref 99
X koordinat:	6209314
Y koordinat:	445253
Höjdsystem:	RH 2000
M ö.h.	5,17
Fältarbetstid:	150706 - 160527
Antal arbetsdagar:	8
Antal arkeologtimmar:	17,5
Platschef:	Ylva Wickberg
Personal:	Anders Edring, Ylva Wickberg
Företagare:	Kristianstad kommun
Fynd:	Fyndnr 1-12, LUHM
Dokumentationsmaterial:	Intrasiprojekt, ritningar, foton och anteckningar förvaras i Regionmuseets Arkiv
Kostnader:	32 739

Bilagor

Bilaga 1, Anläggningstabell

Anl nr	Typ	Under-sökt i %	Metod	Sot	Kol	Fyllning	Storlek m	Djup m
211	Lager	1	Maskin	Yes	No	Sand		0,2
217	Grop	10	Maskin	Yes	No	Sand	4,5	1
221	Härd	50	Skärslev	Yes	No	Sand	0,7	0,21
232	Grop	5	Extensiv	No	No	Sand	1,09	0,15
239	Grop	5	Extensiv	No	No	Sand	1,18	0,2

Bilaga 2, Fyndtabell

Fyndnr	Material	Sakord	Antal	Vikt	Anmärkning	Påträffas i	Typ
1	Flinta	Avslag	1	1	Sydskandinavisk	221	Härd
2	Keramik		2	20		221	Härd
3	Ben	Avfall	0	26	Bl a fiskben	221	Härd
4	Flinta	Avslag/avfall	1	1	Krstdflinta	232	Grop
5	Keramik		1	12		232	Grop
6	Ben	Avfall	1	9		232	Grop
7	Flinta	Avslag	1	23	Avslag av kärna. Krstdflinta	232	Grop
8	Flinta	Avslagsskrapa	1	21	Krstdflinta	232	Grop
9	Flinta	Avslagsskrapa	1	8	Krstdflinta, bränd	232	Grop
10	Flinta	Avslag/avfall	3	70	Krstdflinta	232	Grop
11	Ben		1	1		232	Grop
12	Ben		1	1		232	Grop

Sydsvensk Arkeologi AB

Rapporter 2017

1. Åhus 14:108. Fornlämning Åhus 118:1 & 119:1, Åhus socken, Kristianstads kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2016. Åsa Berggren.
2. Kristianstad 4:4, Hästtorget, Kristianstad stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning/schaktningsövervakning 2016. Fredrik Larsson.
3. Rosengård 130:250. Västra Skrävlinge socken, Malmö kommun, Skåne län. Arkeologisk utredning 2016. Åsa Berggren.
4. Önnestad 112:1, Önnestad socken, Kristianstad kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2016. Tony Björk.
5. Sallerup180:72 m.fl., Södra Sallerup socken, Malmö kommun, Skåne län. Arkeologisk utredning 2016. Åsa Berggren.
6. Kristianstad 4:4, Södra Boulevarden, Kristianstad stad och kommun. Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2016. Ylva Wickberg.
7. Vanås 3:12. Gryt socken, Östra Göinge kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2016. Ylva Wickberg.
8. Härlövsängar och Lillövägen. Kristianstad stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2015-2016. Ylva Wickberg.

